



LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESA

SPRIEDUMS

LATVIJAS REPUBLIKAS VĀRDĀ

Rīgā 1999.gada 20.aprīlī

Lietā nr.04 – 01(99)

Latvijas Republikas Satversmes tiesa šādā sastāvā: tiesas sēdes priekšsēdētājs A.Endziņš, tiesneši A.Ušacka, R.Apsītis, I.Čepāne, A.Lepse, un I.Skultāne, ar tiesas sēdes sekretāri L.Vīnkalnu,

piedaloties pieteikuma iesniedzēja – Valsts cilvēktiesību biroja – pārstāvim zvērinātam advokātam J.Rozenfeldam un

institūcijas, kas izdevusi normatīvo aktu, kurš tiek apstrīdēts, – Ministru kabineta – pārstāvjiem Ekonomikas ministrijas Privatizācijas departamenta direktoram A.Bernānam un zvērinātam advokātam V.Naumovam,

pamatojoties uz Latvijas Republikas Satversmes 85.pantu, Satversmes tiesas likuma 16.panta 4.punktu un 17.panta otrās daļas 8.punktu,

Rīgā 1999.gada 6.aprīlī atklātā tiesas sēdē izskatīja lietu

„Par Ministru kabineta 1997.gada 20.maija noteikumu nr.187 „Kārtība, kādā izmaksājama kompensācija naudā, dzēšot par bijušo zemes īpašumu lauku apvidos piešķirtos zemes īpašuma kompensācijas sertifikātus” 29.punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 105.pantam un 91.pantam, likuma „Par zemes privatizāciju lauku apvidos” 1.panta otrajai daļai un 12.panta otrās daļas 3.punktam un likuma „Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem” 9.pantam”.

Satversmes tiesa

konstatēja:

1992.gada 9.jūlijā Augstākā Padome pieņēma likumu „Par zemes privatizāciju lauku apvidos”, kura 1.panta otrajā punktā tika noteikts, ka viens no zemes privatizācijas galvenajiem uzdevumiem ir atjaunot zemes īpašuma tiesības bijušajiem zemes īpašniekiem, kam tās bija 1940.gada 21.jūlijā, vai viņu mantiniekiem.

1994.gada 8.decembrī Saeima pieņēma likumu „Grozījumi likumā „Par zemes privatizāciju lauku apvidos”” un likuma „Par zemes privatizāciju lauku apvidos” 12.panta otrajā daļā paredzēja, ka tiesības dzēst zemes īpašuma kompensācijas sertifikātus, saņemot samaksu naudā 28 latu vērtībā par sertifikātu, Ministru kabineta noteiktajā kārtībā ir:

1) bijušajiem zemes īpašniekiem, kuri līdz 1992. gada 31.decembrim ir pieprasījuši kompensāciju;

2) bijušajiem zemes īpašniekiem vai viņu pirmās šķiras mantiniekiem, kuri zemi pieprasījuši līdz 1991.gada 20.jūnijam un nav varējuši to saņemt likuma ierobežojumu dēļ (ierakstīti neapmierināto zemes pieprasītāju reģistrā).

Savukārt likuma „Par zemes privatizāciju lauku apvidos” 14.panta trešajā daļā tika noteikts, ka kompensācija izmaksājama naudā vai vērtspapīros Ministru kabineta noteiktajos termiņos un apjomos.

1995.gada 12.aprīlī Saeima pieņēma likumu „Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem”. Šā likuma 4.nodaļas „Valsts morālās un tiesiskās garantijas politiski represētajām personām” 9.pantā valsts uzņēmās nodrošināt politiski represēto personu tiesību atjaunošanu civilo, ekonomisko un sociālo tiesību sfērā atbilstoši likumam.

1995.gada 18.jūlijā Ministru kabinets saskaņā ar likuma „Par zemes privatizāciju lauku apvidos” 12. un 14.pantu izdeva noteikumus nr.220 „Noteikumi par kompensācijas sertifikātu, kuri piešķirti par bijušo zemes īpašumu lauku apvidos, dzēšanas kārtību, kompensācijas izmaksas termiņiem

un apmēriem”. Šo noteikumu 12.punktā pirmo reizi tika noteikts pieteikumu par zemes īpašuma kompensācijas sertifikātu dzēšanu naudā iesniegšanas vai nosūtīšanas pa pastu termiņš – 1995.gada 31.decembris.

1995.gada 5.oktobrī Saeima pieņēma likumu „Grozījumi likumā „Par zemes privatizāciju lauku apvidos””, kas paplašināja likuma „Par zemes privatizāciju lauku apvidos” 12.pantā noteikto personu loku, paredzot, ka tiesības dzēst zemes īpašuma kompensācijas sertifikātus, saņemot samaksu – 28 latus par sertifikātu, ir arī bijušo zemes īpašnieku – politiski represēto personu pirmās šķiras mantiniekiem, ja viņi ir politiski represētie un līdz 1992.gada 31.decembrim ir pieprasījuši kompensāciju.

Atbilstoši šiem likuma grozījumiem 1996.gada 2.aprīlī Ministru kabinets izdeva noteikumus nr.84 „Grozījumi Ministru kabineta 1995.gada 18.jūlija noteikumos nr.220 „Noteikumi par kompensācijas sertifikātu, kuri piešķirti par bijušo zemes īpašumu lauku apvidos, dzēšanas kārtību, kompensācijas izmaksas termiņiem un apmēriem”, kas saskaņā ar likumu paplašināja to personu, kam ir tiesības dzēst zemes īpašuma kompensācijas sertifikātus naudā, loku un pagarināja pieteikuma iesniegšanas termiņu līdz 1996.gada 30.jūnijam.

1996.gada 5.decembrī Saeima pieņēma likumu „Grozījumi likumā „Par zemes privatizāciju lauku apvidos””, kas vēlreiz paplašināja likuma „Par zemes privatizāciju lauku apvidos” 12.pantā minēto personu loku, nosakot, ka tiesības dzēst zemes īpašuma kompensācijas sertifikātus, saņemot samaksu – 28 latus par sertifikātu, ir arī bijušo zemes īpašnieku politiski represētajiem pārdzīvojušajiem laulātajiem un politiski represētajiem pirmās šķiras mantiniekiem.

Pildot šo likumu, 1997.gada 20.maijā Ministru kabinets izdeva noteikumus nr.187 „Kārtība, kādā izmaksājama kompensācija naudā, dzēšot par bijušo zemes īpašumu lauku apvidos piešķirtos zemes īpašuma kompensācijas sertifikātus”, kuru 29.punkts trešo reizi noteica pieteikuma iesniegšanas termiņu – 1997.gada 30.septembri.

Pieteikuma iesniedzējs apstrīd Ministru kabineta noteikumu nr.187 „Kārtība, kādā izmaksājama kompensācija naudā, dzēšot par bijušo zemes īpašumu lauku apvidos piešķirtos zemes īpašuma kompensācijas sertifikātus” 29.punktu (turpmāk – apstrīdētā tiesību norma) kā neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 105.pantam un 91.pantam, likuma „Par zemes privatizāciju lauku apvidos” 1.panta otrajai daļai (acīmredzot domāts otrais punkts) un 12.panta otrās daļas 3.punktam un likuma „Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem” 9.pantam.

Pieteikumā ir norādīts, ka likums „Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem”, kas nosaka pamatu personas atzīšanai par politiski represēto, nenosakot galīgo termiņu, kad personu var atzīt par politiski represēto. Līdz ar to arī pašlaik personai varot piešķirt politiski represētās personas statusu. Tāpat arī šā likuma 9.pantā ietvertā tiesību norma, kas nosaka, ka valsts nodrošina politiski represēto personu tiesību atjaunošanu civilo, ekonomisko un sociālo tiesību sfērā atbilstoši likumam, neierobežojot šo tiesību pastāvēšanu atkarībā no politiski represētās personas statusa piešķiršanas laika.

Bez tam pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka politiski represēto personu, kas ieguva tādu statusu pēc 1997.gada 30.septembra, īpašuma tiesības esot nepamatoti ierobežotas, radot diskrimināciju pēc sociāli tiesiskā statusa, jo: 1) salīdzinājumā ar Ministru kabineta noteikumos nr.187 „Kārtība, kādā izmaksājama kompensācija naudā, dzēšot par bijušo zemes īpašumu lauku apvidos piešķirtos zemes īpašuma kompensācijas sertifikātus” 3.1. un 3.2.punktā minētajām personām, politiski represētajām personām, kuras ieguva statusu pēc 1997.gada 30.septembra, neesot radītas vienādas iespējas pievienot pieteikumam visus nepieciešamos dokumentus. Pat, ja šīs personas zināja par pieteikuma iesniegšanas termiņiem un nepieciešamajiem dokumentiem un vēlējās iesniegt pieteikumu, tajā brīdī tās vēl neesot varējušas iesniegt minēto Ministru kabineta noteikumu 7.punktā paredzētos dokumentus; 2) salīdzinājumā ar politiski represētajām personām, kuras ieguva statusu pirms

1997.gada 30.septembra, politiski represētajām personām, kuras ieguva statusu pēc 1997.gada 30.septembra, neesot radīta vienāda īpašuma tiesību atjaunošanas iespēja, kas paredzēta likumdošanā, jo šo tiesību atjaunošana kļuvusi atkarīga no statusa iegūšanas laika.

Tiesas sēdē pieteikuma iesniedzēja pilnvarotais pārstāvis zvērināts advokāts J.Rozenfelds prasījumu uzturēja un uzsvēra, ka ar apstrīdēto tiesību normu esot pārkāptas ievērojama skaita personu tiesības, kas nebūtu pieļaujams jau pamatojoties uz vispārīgajiem tiesību principiem, bet šajā gadījumā apstrīdētā tiesību norma grozot arī spēkā esošus likumus, tādējādi esot pretrunā ar veselu virkni normatīvo aktu.

Ministru kabinets Satversmes tiesai iesniegtajā atbildes rakstā ir norādījis, ka prasījumam nepiekrīt un uzskata, ka apstrīdētā tiesību norma neesot pretrunā ne ar Latvijas Republikas Satversmes 91. un 105.pantu, jo minētais noteikumu punkts nekādā veidā nepieļaujot diskrimināciju un neierobežojot īpašumtiesības, ne ar likuma „Par zemes privatizāciju lauku apvidos” 1.panta otro punktu, jo šis pants nosakot likuma vispārīgos noteikumus un ir attiecināms tikai uz kompensācijas sertifikātu piešķiršanu, un nevis uz kompensācijas sertifikātu dzēšanu naudā, ne arī ar 12.panta otrās daļas 3.punktu, jo šis punkts nosakot to personu loku, kuras ir tiesīgas dzēst zemes īpašuma kompensācijas sertifikātus, saņemot atlīdzību naudā, un neattiecoties uz Ministru kabineta noteikto pieteikuma iesniegšanas termiņu. Tāpat apstrīdētā tiesību norma neesot pretrunā ar likuma „Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem” 9.pantu, kas nosaka, ka valsts nodrošina politiski represēto personu īpašumtiesību atjaunošanu atbilstoši likumam. Īpašumtiesību atjaunošana tiek nodrošināta atbilstoši likuma „Par zemes privatizāciju lauku apvidos” 12.panta pirmajai daļai un 14.panta trešajai daļai, piešķirot īpašuma kompensācijas sertifikātus.

Bez tam Ministru kabinets atbildes rakstā ir atzīmējis, ka likuma „Par zemes privatizāciju lauku apvidos” 14.pantā tiesības noteikt kompensācijas izmaksas termiņu esot deleģētas tieši Ministru kabinetam.

Ministru kabinets paskaidro, ka pieteikuma par zemes īpašuma sertifikātu dzēšanu naudā iesniegšanas termiņa noteikšana esot bijusi nepieciešama tādēļ, ka saskaņā ar 1995.gada 16.marta likuma „Par privatizācijas sertifikātiem” 18.panta vienpadsmito daļu un 19.panta otro daļu valstij ir jāgarantē sertifikātu īpašniekiem tiesības izmantot savus sertifikātus atbilstoši to nominālvērtībai valsts vai pašvaldību īpašuma objektu privatizācijā līdz sertifikātu derīguma (izmantošanas) termiņa beigām, t.i., līdz 1999.gada 31.decembrim. Šīs likuma normas varot izpildīt tikai tad, ja valstij un sertifikātu īpašniekiem ir savlaicīga informācija par zemes īpašuma kompensācijas sertifikātu dzēšanu, izmaksājot atlīdzību naudā, un normatīvajos aktos ir noteikts pieteikuma iesniegšanas termiņš pirms 1999.gada 31.decembra.

Tiesas sēdē Ministru kabineta pārstāvji prasījumu neatzina un uzskatīja, ka pieteikums tādā apjomā, kā iesniegts Satversmes tiesā, nebūtu apmierināms. Ministru kabineta pārstāvis zvērināts advokāts V.Naumovs norādīja, ka apstrīdētā tiesību norma paredzot termiņu, kurā jāiesniedz pieteikums par zemes īpašuma sertifikātu dzēšanu naudā, ne tikai politiski represētajām personām, bet gan visām personām, kas minētas Ministru kabineta noteikumu nr.187 „Kārtība, kādā izmaksājama kompensācija naudā, dzēšot par bijušo zemes īpašumu lauku apvidos piešķirtos zemes īpašuma kompensācijas sertifikātus” 3.punktā, tai skaitā arī bijušajiem zemes īpašniekiem un bijušo zemes īpašnieku pirmās šķiras mantiniekiem, taču pieteikuma motivācija esot dota tikai attiecībā uz politiski represētajām personām. Bez tam V.Naumovs uzsvēra, ka likuma „Par zemes privatizāciju lauku apvidos” 12.pantā likumdevējs ir noteicis, ka kārtību, kādā var saņemt kompensāciju par sertifikātiem, nosaka Ministru kabinets un ka „kārtībā, bez šaubām, ietilpst termiņi, kādos jāiesniedz pieteikums, kādi dokumenti jāpievieno pieteikumam un tā tālāk... Cits jautājums: var runāt par to, ka attiecībā uz represētajām personām varētu dot garāku termiņu”. Tāpēc arī tiesas sēdes sākumā Ministru kabineta pārstāvji iesniedza iesniegumu par lietas atlikšanu uz vienu mēnesi, jo Ekonomikas ministrija gatavojot grozījumus Ministru kabineta noteikumu

nr.187 „Kārtība, kādā izmaksājama kompensācija naudā, dzēšot par bijušo zemes īpašumu lauku apvidos piešķirtos zemes īpašuma kompensācijas sertifikātus” 29.punktā, lai politiski represētajām personām pagarinātu pieteikumu par zemes īpašuma kompensācijas sertifikātu dzēšanu naudā iesniegšanas termiņu.

Ministru kabineta pilnvarotais pārstāvis Ekonomikas ministrijas Privatizācijas departamenta direktors A.Bernāns tiesas sēdē norādīja, ka likumdevējs sertifikātiem esot noteicis derīguma termiņu – 1999.gada 31.decembri, un visām tām personām, kurām sertifikāti nebūs dzēsti līdz šim termiņam, tiesības saņemt kompensāciju naudā automātiski tikšot zaudētas.

Lietpratējs – Centrālās zemes komisijas loceklis un sekretārs O.Leščinskis – tiesas sēdē paskaidroja, ka Centrālā zemes komisija esot cieši saistīta ar šo jautājumu – sniegtas vairāk kā 1200 rakstiskas atbildes uz personu pieprasījumiem, vidēji mēnesī pieņemti vairāk kā 400 apmeklētāji, ik dienas saņemti vairāk kā 100 tālruņa zvani. No visa šā kopējā skaita apmēram puse prasību esot par kompensāciju izmaksu un it īpaši par zemes īpašuma kompensācijas sertifikātu dzēšanu naudā. Tāpat O.Leščinskis norādīja, ka nebūtu saprātīgi norādīt kādu konkrētu datumu pieteikuma par zemes īpašuma kompensācijas sertifikātu dzēšanu naudā iesniegšanai, bet gan noteikt, ka pieteikums iesniedzams, piemēram, vienu, divus vai trīs mēnešus pirms sertifikātu derīguma (izmantošanas) termiņa beigām.

Satversmes tiesa, izvērtējot apstrīdētās tiesību normas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 105.pantam un 91.pantam, likuma „Par zemes privatizāciju lauku apvidos” 1.panta otrajam punktam un 12.panta otrās daļas 3.punktam un likuma „Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem” 9.pantam,

secināja:

1. Saskaņā ar iesniegto pieteikumu par lietas ierosināšanu jautājums par zemes īpašuma kompensācijas sertifikātu dzēšanu naudā šajā lietā ir saistīts ar vienu konkrētu personu grupu – politiski represētajām personām. Tāpēc, izvērtējot apstrīdētās tiesību normas atbilstību augstāka juridiska spēka tiesību

normām, Satversmes tiesa, lai noskaidrotu šīs tiesību normas patieso saturu un jēgu, interpretē likuma „Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem” 9.pantā ietverto tiesību normu – „valsts nodrošina politiski represēto personu tiesību atjaunošanu civilo, ekonomisko un sociālo tiesību sfērā atbilstoši likumam”.

1.1. Interpretējot vēsturiski, Satversmes tiesa ir ņēmusi vērā tos apstākļus, kas bijuši 9.pantā ietvertās tiesību normas rašanās pamatā, šajā gadījumā to, kas mudināja likumdevēju noteikt valsts pienākumu nodrošināt politiski represētajām personām tiesību atjaunošanu atbilstoši likumam.

Jau Augstākās Padomes 1990.gada 4.maija deklarācijā „Par Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanu” tika norādīts, ka 1940.gada notikumi – 16.jūnijā Latvijas Republikas valdībai iesniegtā toreizējās staļiniskās PSRS valdības ultimatīvā nota ar prasību mainīt valdību un PSRS militārā agresija 17.jūnijā – kvalificējami kā starptautisks noziegums. Tā rezultāts bija Latvijas okupācija un Latvijas Republikas suverēnās valsts varas likvidēšana.

Saeimas 1996.gada 22.augusta „Deklarācijā par Latvijas okupāciju” vēlreiz tika uzsvērts, ka „... visā okupācijas laikā PSRS mērķtiecīgi īstenoja genocīdu pret Latvijas tautu... Okupācijas režīms iznīcināja nevainīgus cilvēkus, vairākkārt veica iedzīvotāju masveida deportācijas un citas represijas, nežēlīgi sodīja tos, kuri bruņotā vai citādā veidā iestājās par Latvijas neatkarības atjaunošanu, prettiesiski un bez atlīdzības atsavināja Latvijas iedzīvotājiem īpašumus un apspieda brīvas domas izpausmes” un „... 1941.gada vasarā, sākoties Otrā pasaules kara darbībai Latvijas teritorijā, to okupēja nacionālsociālistiskā Vācija, kas iedibināja savu režīmu, veica deportācijas un citas represijas pret iedzīvotājiem, kā arī izmantoja Latvijas teritoriju citu okupēto valstu iedzīvotāju iznīcināšanai”.

1992.gada 13.maijā Augstākā Padome pieņēma likumu „Par politiski represētās personas statusa noteikšanu”, kas noteica, kuras personas atzīstamas par politiski represētām personām. 5.Saeimas pieņemtajā likumā „Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem”, kas stājās Augstākās Padomes 1992.gada 13.maija likuma vietā,

tika iestrādāta pilnīgi jauna 4.nodaļa „Valsts morālās un tiesiskās garantijas politiski represētajām personām” ar mērķi noteikt, ka valsts uzņemas garantēt politiski represēto personu tiesības. Likumdevējs bija ņēmis vērā politiski represētajām personām komunistiskā un nacistiskā režīma represijās nodarīto morālo un mantisko kaitējumu.

To, ka likumdevējs vēlējās īpaši atbalstīt un garantēt tieši šīs personu grupas – politiski represēto – tiesības atbilstoši likumam, apliecina arī Saeimas deputātu uzstāšanās debatēs likumprojekta apspriešanas gaitā. Tā, 1994.gada 2.jūnijā Saeimas plenārsēdē, apspriežot likumprojektu „Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem” 1.lasījumā, deputāts G.Resnais bija teicis: „Šodien šajā zālē kārtējo reizi rodas jautājums par tādu Latvijas tautas daļu, ko pēdējā laikā sauc par politiski represētajiem. Šī nav tikai politiski represēto sāpe, tā ir Latvijas tautas, Latvijas iedzīvotāju rēta, dziļa rēta, strutojusi rēta, kura ir palikusi pēc divu totalitāro režīmu mijiedarbības un mazās Latvijas atrašanās starp šiem diviem režīmiem. Tās tautas liktenis.”

1.2. Interpretējot likuma „Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem” 9.pantā ietverto tiesību normu sistemātiski, Satversmes tiesa ir analizējusi to kopsakarā ar:

1.2.1. Latvijas Republikas Satversmes 1.pantu, kas nosaka, ka Latvija ir neatkarīga demokrātiska republika. No tā izriet tādi vispārīgie tiesību principi, kā tiesiskas valsts princips, taisnīguma un tiesiskās paļāvības princips. Saskaņā ar šiem vispārīgajiem tiesību principiem politiski represētās personas uzticējās likuma „Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem” un īpaši tā 9.pantā ietvertās tiesību normas stabilitātei, paļāvās uz to, ka politiski represētās personas statusa iegūšanai nav paredzēts termiņš un ticēja, ka pāridarījumi un netaisnības tiks atlīdzinātas atbilstoši likumam;

1.2.2. likuma „Par zemes privatizāciju lauku apvidos” 12.panta otro daļu, kas nosaka, ka bijušajiem zemes īpašniekiem, kuri līdz 1992.gada 31.decembrim ir pieprasījuši kompensāciju vai zemi un šo zemi nav varējuši

saņemt likumā noteikto ierobežojumu dēļ, bijušo zemes īpašnieku pirmās šķiras mantiniekiem, kuri līdz 1991.gada 20.jūnijam ir pieprasījuši zemi un nav varējuši to saņemt likumā noteikto ierobežojumu dēļ (ierakstīti neapmierināto zemes pieprasītāju reģistrā) un bijušo zemes īpašnieku politiski represētajiem pārdzīvojušajiem laulātajiem un politiski represētajiem pirmās šķiras mantiniekiem, ja viņi līdz 1992.gada 31.decembrim ir pieprasījuši kompensāciju, ir tiesības dzēst zemes īpašuma kompensācijas sertifikātus, saņemot samaksu – 28 latus par sertifikātu, Ministru kabineta noteiktajā kārtībā, neparedzot nevienai no šeit minētajām personām, ja viņām ir politiski represētās personas statuss, konkrētu termiņu šo tiesību realizēšanai;

1.2.3. Ministru kabineta 1999.gada 16.februāra noteikumu nr.51 „Kārtība, kādā izmaksājama kompensācija naudā, dzēšot nacionālās pretošanās kustības dalībniekiem par īpašumā bijušo zemi lauku apvidos piešķirtos sertifikātus” 5.punktu, kas nosaka, ka nacionālās pretošanās kustības dalībnieki, lai dzēstu zemes īpašuma kompensācijas sertifikātus, saņemot kompensāciju naudā, var iesniegt pieteikumus līdz 1999.gada 30.jūnijam, atšķirībā no politiski represētajām personām, kurām apstrīdētā tiesību norma pārtrauca iespēju iesniegt pieteikumu šajā pašā jautājumā 1997.gada 30.septembrī.

1.3. Veicot likuma „Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem”, kā arī konkrēti tā 9.pantā ietvertās tiesību normas teleoloģisko interpretāciju, Satversmes tiesa ir noskaidrojusi, ka tie mērķi, ko likumdevējs savulaik centies panākt, pieņemot šo tiesību normu, ir arī 9.pantā ietvertās tiesību normas objektīvie mērķi tās mūsdienu izpratnē.

Tiesiskas un demokrātiskas valsts likuma, tātad arī likuma „Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem”, primārais un galvenais mērķis ir taisnīgums, tā nodrošināšana. Šajā gadījumā sākotnējais likumdevēja mērķis – taisnīga tiesību atjaunošana atbilstoši likumam tām personām, kuras ir cietušas no represijām komunistiskajā un nacistiskajā režīmā – ir palicis nemainīgs.

Tāpat likuma „Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem” mērķis nekad nav bijis ierobežot šā statusa piešķiršanu laikā, nosakot termiņu. Līdz ar to joprojām ir personas, kurām tiek vai arī tiks piešķirts politiski represētās personas statuss, un arī uz viņām attiecas un attieksies visas minētā likuma 4.nodaļā noteiktās valsts garantijas.

2. Veiktās interpretācijas rezultātā Satversmes tiesa uzskata, ka likuma „Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem” griba nekad nav bijusi vērsta uz politiski represēto personu tiesību izmantošanas ierobežošanu. Tādējādi apstrīdētā tiesību norma neatbilst likuma „Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem” 9.pantam.

3. Nepamatots ir pieteikuma iesniedzēja apgalvojums, ka apstrīdētā tiesību norma neatbilst Satversmes 105. un 91.pantam un likuma „Par zemes privatizāciju lauku apvidos” 1.panta otrajam punktam. Satversmes tiesa uzskata, ka likuma „Par zemes privatizāciju lauku apvidos” 12.panta pirmajā daļā paredzētajos gadījumos, atzīstot īpašuma tiesības uz zemi, bijušajiem zemes īpašniekiem vai viņu mantiniekiem ir tiesības saņemt īpašuma kompensācijas sertifikātus, bet saskaņā ar 12.panta otro daļu tikai kā papildus priekšrocības atsevišķām bijušo zemes īpašnieku vai mantinieku kategorijām, tai skaitā šo kategoriju politiski represētajām personām, ir dotas tiesības dzēst zemes īpašuma kompensācijas sertifikātus naudā.

4. Ministru kabinetam, izdodot apstrīdēto tiesību normu, vajadzēja ņemt vērā visu tiesību sistēmu – gan Satversmi un citus normatīvos aktus, gan tiesību principus – kas attiecās uz politiski represēto personu tiesībām, un īpaši likuma „Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem” un tā 9.pantā ietvertās tiesību normas mērķi un jēgu. Pārejas periodā uz jauno ekonomisko kārtību ir attaisnojams tas, ka Ministru kabinets noteica pieteikuma par zemes īpašuma kompensācijas sertifikātu dzēšanu naudā iesniegšanas termiņu politiski represētajām personām, tomēr šim termiņam bija jābūt saprātīgam un taisnīgam. Tas, ka

saskaņā ar likuma „Par privatizācijas sertifikātiem” 18.panta vienpadsmito daļu sertifikāti kā maksāšanas līdzeklis ir izmantojami līdz 1999.gada 31.decembrim, nav pamats, lai uzskatītu, ka 1997.gada 30.septembris ir saprātīgs un taisnīgs termiņš pieteikuma par zemes īpašuma kompensācijas sertifikātu dzēšanu naudā iesniegšanai attiecībā uz politiski represētajām personām, kuras saskaņā ar likuma „Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem” par tādām ir atzītas un arī var tikt atzītas laika posmā no 1997.gada 1.oktobra līdz kompensācijas sertifikātu izmantošanas termiņa beigām.

Apstākļi, ka daļai politiski represēto personu līdz 1997.gada 30.septembrim nebija nepieciešamo dokumentu, kas apliecinātu viņu piederību šai personu grupai, nemaina politiski represētās personas reālo statusu un nevar būt par pamatu no šā statusa izrietošo tiesību ierobežošanai.

Pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 30. – 32.pantu,

Satversmes tiesa

nosprida:

Atzīt Ministru kabineta 1997.gada 20.maija noteikumu nr.187 „Kārtība, kādā izmaksājama kompensācija naudā, dzēšot par bijušo zemes īpašumu lauku apvidos piešķirtos zemes īpašuma kompensācijas sertifikātus” 29.punktu attiecībā uz 1992.gada 9.jūlija likuma „Par zemes privatizāciju lauku apvidos” 12.panta otrajā daļā minētajām personām, ja tām ir politiski represētās personas statuss, par neatbilstošu 1995.gada 12.aprīļa likuma „Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem” 9.pantam un spēkā neesošu no sprieduma pasludināšanas brīža.

Spriedums stājas spēkā tā pasludināšanas brīdī. Spriedums ir galīgs un nepārsūdzams.

Spriedums pasludināts Rīgā 1999.gada 20.aprīlī.

Satversmes tiesas sēdes priekšsēdētājs	A. Endziņš
Satversmes tiesas tiesnese	A.Ušacka
Satversmes tiesas tiesnesis	R.Apsītis
Satversmes tiesas tiesnese	I.Čepāne
Satversmes tiesas tiesnesis	A.Lepse
Satversmes tiesas tiesnese	I.Skultāne